

Úvodem

Čtvrtým rokem hledá tým autorů z Ústavu mezinárodních vztahů a třech dalších spolupracujících institucí odpověď na otázky: *Jaká byla česká zahraniční politika a proč?* Svě odpovědi za rok 2010 přináší v publikaci *Česká zahraniční politika v roce 2010: Analýza ÚMV*, jež představuje čtvrtou monografii analyzující českou zahraniční politiku za uplynulý rok.

Ve dvaceti kapitolách napsaných 19 autory nabízí kniha hloubkovou studii české zahraniční politiky, založenou na analytickém rámci, který zůstává neměnný po čtyři roky. Začíná obecnou částí, která je zaměřena na politický kontext české zahraniční politiky. Hlavní argument zní, že navzdory bezprecedentní a pohodlné většině vládní koalice zůstává zahraniční politika v zajetí dvou negativních rysů politického kontextu: 1) politická netečnost a nezájem o zahraniční politiku, 2) nestabilní, nevypočitatelné a turbulentní politické podmínky v koalici. Přesto byly rovněž zjištěny některé pozitivní tendence, jako např. zklidnění zahraničněpolitické debaty (hraničící ovšem zároveň až s její neexistencí), vcelku koherentní programové prohlášení vlády v oblasti zahraniční politiky a započetí prací na nové a již od roku 2006 slibované koncepci zahraniční politiky. Druhá kapitola první části přidává důležitou sondu do mediálního kontextu zahraniční politiky a potvrzuje dlouhodobější trend, zaznamenaný v předchozích letech. Tímto trendem je selektivita mediálního pokrytí zahraniční politiky, kdy rozhodujícím kritériem pro selekci není zahraničněpolitická relevance, ale „zpravodajská hodnota“ dané události či agendy. Tato selektivita jde navíc ruku v ruce s rostoucí personalizací zahraniční politiky a tendencí k emocionálnímu přibarvování.

Hlavní část knihy se již zabývá konkrétními zahraničněpolitickými dimenzemi, vztahy či tématy, které jsou zpracovávány v jednotlivých kapitolách. Každá kapitola sleduje stejnou jednotící strukturu jako v minulých letech. Nejprve je zhodnocen politický kontext a jeho vliv na danou zahraničněpolitickou dimenzi. Tento postup dovoluje osvětlit vztah mezi politickým zázemím a konkrétními zahraničněpolitickými výsledky a výstupy. Právě konkrétní výstupy a výsledky jsou rozebírány ve druhé části každé kapitoly (*Agenda a události*). Třetí část se zaměřuje na roli a vliv jednotlivých aktérů, participujících na tvorbě dané zahraničněpolitické agendy, a čtvrtá část si všímá mediálního a veřejného kontextu té které relace či tematické oblasti.

Struktura kapitol i jejich pořadí zůstalo stejné jako v minulých letech. V kapitole věnované české evropské politice autoři přicházejí s tvrzením, že se České republice podařilo částečně zbavit nálepky „potížisty“, kterou si získala v roce 2009. Podstatnější však je zjištění, že se Česká republika dobrovolně vzdala vůle být součástí inte-

gračního jádra. Kapitola o bezpečnostní oblasti si všímá uklidnění vyhocené debaty z předchozích let, přičemž ale význam roku 2010 pro českou bezpečnostní politiku byl značný, a to zejména s ohledem na finalizaci nového strategického konceptu NATO.

Následující část je zaměřena na středoevropský rozměr české zahraniční politiky. Její obě kapitoly potvrdily strategické postavení Německa a Polska a nezastupitelnou roli Visegrádské skupiny pro českou diplomacii jak ve středoevropském, evropském, tak i v bezpečnostním kontextu. Politika vůči Německu nadále prochází procesem evropeizace a pragmatizace, česko-polská spolupráce za rok 2010 dosáhla ojediněle výrazné hloubky, rozsahu i efektivity a Visegrádská skupina ve větší míře než kdy před tím prokázala svůj význam v mnoha oblastech spolupráce. Oproti tomu v případě Slovenska a ještě více v případě Rakouska se vzájemným vztahům nedostává významnější strategičtější bilaterální náplně, jakkoli vztahy se Slovenskem zůstávají na nadstandardní úrovni.

Kapitola o vztazích mezi Českou republikou a Spojenými státy sleduje proces hledání nové náplně transatlantické dimenze české zahraniční politiky za podmínek relativního ústupu USA ze středoevropského regionu, zejména po nástupu prezidenta B. Obamy do úřadu v roce 2009. Česko-ruské vztahy se v roce 2010 odvíjely bez výraznější agendy s převahou ekonomických faktorů ve vzájemné relaci. Analýza české politiky vůči západoevropským zemím se zejména zaobírala otázkou bilaterálních nástrojů pro budování koalic pro multilaterální fóra (EU a NATO). Kapitola zaměřená na východoevropský vektor zahraniční politiky konstatuje pokračující prioritizaci tohoto rozměru české diplomacie, která trvá bez ohledu na proměny v politické reprezentaci ČR. Balkánská dimenze se tradičně těší přednímu místu mezi prioritami české zahraniční politiky, analýza tohoto rozměru se zaměřila na otázku, do jaké míry byla česká zahraniční politika schopna využít potenciálu, jenž byl vytvořen v průběhu českého předsednictví Radě EU. Komplikovaný obraz nabízí kapitola o české zahraniční politice vůči Blízkému východu, Středomoří a roli ČR v Afghánistánu, zejména kvůli horšící se situaci v posledně jmenované zemi. Analýza je zajímavá už proto, že vznikla těsně v předvečer „arabského jara“ a představuje zajímavé východisko pro srovnání s analýzou, která vyjde příští rok. Dálnévýchodní rozměr české zahraniční politiky nijak nepřekročil svůj tradičně nízký a hlavně ekonomický profil, stejně tak jako rozměr latinskoamerický. Kapitola o vztazích ČR k zemím subsaharské Afriky dokumentuje „návrat k normálu“ po zvýšeném zájmu o tuto relaci v průběhu českého předsednictví Radě EU.

Publikace je zakončena sérií analýz, zaměřených na jednotlivé tematické rozměry české zahraniční politiky. V multilaterální dimenzi autorka konstatuje další ústup zájmu o tuto problematiku, naopak v oblasti politiky lidských práv došlo k dílčím posunům zejména s ohledem na teritoriální definování priorit. Rok 2010 byl svědkem dvou trendů v rozvojové spolupráci: posilování české pozice v rozvojové spolupráci a zároveň omezování rozsahu českých rozvojových závazků. Tematickou část doplňují ještě analýzy české hospodářské a kulturní diplomacie.

Drtivá většina kapitol zaznamenala podobný rys zahraniční politiky v roce 2010, kterým bylo chybějící výraznější téma, podobné americké radarové základně, *Lisabonské smlouvě* či zahraničním misím. Každá kapitola dává konkrétní odpovědi na

otázku *proč* tomu tak bylo, ale všechny se shodnou na celkovém zklidnění – až vymizení – zahraničněpolitické diskuse.

Publikace vděčí za svůj vznik množství aktérů, kteří byli ochotni podělit se o svou reflexi daného tématu, ať už šlo o pracovníky Ministerstva zahraničních věcí ČR či dalších státních institucí. Velký dík patří Šarce Waisové za vypracování odborného posudku, stejně jako dalším recenzentům, kteří se věnovali posudkům dílčích kapitol. Za obětavou pomoc a profesionální práci tým autorů děkuje pracovnícím knihovny Ústavu mezinárodních vztahů a nakladatelství ÚMV. Stejně tak by se vznik publikace neobešel bez spolupráce se stážisty, kteří v průběhu roku 2009 a 2010 působili na ÚMV, zvláštní dík pak patří Aleši Karmazínovi, jehož stáž byla zaměřena právě na přípravu tohoto vydání analýzy české zahraniční politiky.

Věříme, že čtvrté pokračování řady zahraničněpolitických analytických studií dále prohlubuje a rozšiřuje porozumění české zahraniční politice a že bude vhodným čtením pro široké spektrum zájemců o tuto problematiku.

Za kolektiv autorů Michal Kořan